

Äganderätten av jordbruks- och skogsbruksmark

En komparativ studie av Socialdemokraterna, Moderaterna,
Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och
Kristdemokraterna i Norrköpings kommun

Abstract

Ownership is one of the most debated topics in Sweden and is incredibly fragmented. Some believe that constitutional property rights lead to restrictions in democracy, while others believe that constitutional property rights are important for democracy. This raises many follow-up questions, why is the subject so fragmented? Norrköping municipality is located in Östergötland county, the county has been shown to have the largest increase in building on agricultural land. The purpose of the study is to understand this division and why it is such a hot political issue. This is done through a comparative study of Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Kristdemokraterna in Norrköping municipality. The survey shows that there are both similarities and differences between the political parties in Norrköping municipality. The conclusion shows that all parties have the same thoughts about what property rights mean, however, they do not think that the issue is handled particularly well politically. How politicians could change the way they handle property rights, the political parties have different thoughts and opinions about.

Nyckelord: Äganderätt, Demokrati, Politik, Parti

Antal ord: 9974

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
1.1	Bakgrund	2
1.2	Syfte och frågeställning.....	4
1.3	Äganderätt i studien	4
1.4	Uppsatsens disposition	4
2	Tidigare forskning	5
2.1	Aktörers spel om skogens naturvärde	5
2.2	An intro to proeprty theory.....	5
2.3	The Neoliberalization of Municipal Land in Sweden	6
3	Teori.....	7
3.1	Demokrati.....	7
3.2	John Lockes – Äganderätt	8
3.3	John Stuart Mill - Äganderätt.....	9
4	Metod	11
4.1	Komparativ design	12
4.2	Operationalisering	13
4.3	Avgränsningar	13
4.4	Urval.....	14
4.5	Etiska principer	14
4.6	Validitet och Reliabilitet	15
5	Undersökning	16
6	Analysdiskussion.....	21
7	Slutdiskussion och slutsats	25
7.1	Kritisk diskussion.....	26
8	Vidare forskning	27

9	Referenser.....	28
----------	------------------------	-----------

1 Introduktion

Den här uppsatsen avser att studera äganderätten av jordbruks-och skogsbruksmark i Norrköpings kommun, det blir intressant hur detta ser ut i vårt demokratiska samhälle, då detta är ett väldigt omdiskuterat ämne, därför blir det spännande att studera likheter och skillnader mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Kristdemokraterna i Norrköpings kommun gällande äganderätten.

Sveriges radio (Sveriges Radio 2019) har skrivit en artikel där de belyser Östergötland län i Sverige, där också Norrköping ligger, det har visat sig att länet har den största ökningen i Sverige att bygga på jordbruksmark (ibid.). Enligt artikeln har det blivit mer åren blivit vanligt att ta mark som används för att odling och livsmedelsproduktion för att istället bygga bostäder och industrier (ibid.). Ett exempel i Norrköping är jordbruksmarken på Malmölandet, där politiker har backat från förslaget att tvångsinlösa marken för att bygga logistikcentrum (ibid.). Detta fall är ett exempel på en nu het politisk fråga, där de politiska åsikterna går isär kring hur marken ska användas, antingen för gröna näringar eller industrier (ibid.). I Östergötland har man kunnat se en tydlig trend där jordbruksmark används för att bygga bostäder och industrier, och enligt Jordbruksverkets senaste statistisk som mäter i femårsperioder exploaterades 300 hektar odlingsmark i länet mellan åren 2011 till 2015 (ibid.). Den ökningen är den största ökningen per areal som är störst i hela landet jämfört med föregående femårsperiod (ibid.). Enligt Länsstyrelsen är denna trend problematisk och Länsstyrelsen har gått ut med skarpare råd till länets kommuner (ibid.).

I boken *Äganderätt och Demokrati*, skriven av Karl-Göran Algotsson (2001), belyser Algotsson äganderätten i Sverige, där diskuterar han de delade meningarna som har skapats kring ämnet och varför det är just så omdiskuterat. Algotsson kommer fram till att det finns de som menar att grundlagsfäst äganderätt leder till begränsningar av demokrati, medan andra snarare menar att en grundlagsfäst äganderätt är väldigt viktigt för demokratin (ibid.). De delade meningar kring äganderätten leder till många följdfrågor, vilket skapat ett ökat intresse ytterligare för att förstå debatten och detta fall försöka förstå de olika politiska partierna.

Ur ett historiskt perspektiv går det att se hur föreskrifterna gällande äganderätten har ändrats med tiden (KSLA 2020, s.17–18). Regeringsformens formulering har förändrats och blivit mer omfattande, vilket är ett exempel som har påverkat äganderätten (ibid.). Europakonventionens mänskliga rättigheter och de grundläggande rättigheterna som dagens samhälle är en del av den svenska rättsordningen är ett annat exempel som också har kommit att påverka äganderätten

(ibid.). Ett tredje exempel som påverkat äganderätten är Sveriges medlemskap i EU, där framförallt skyddet för äganderätten påverkats (ibid.).

Äganderätten är en minst sagt splittrad fråga, dels mellan enskilda personer och kommunen eller politiker, men dels också mellan de olika politiska partierna. Detta leder till många följdfrågor, därför är det intressant och relevant att göra en studie om just äganderätt, och detta genom en komparativ studie mellan olika partier i Norrköpings kommun, där debatten har varit på tapeten, dessutom ligger Norrköpings kommun i det län där exploateringen per areal har gått upp högst under de senaste 5 åren.

1.1 Bakgrund

Under flertal år i Sveriges historia har den privata äganderätten till så kallad fast egendom funnits (KSLA 2020, s.9–11). Fast egendom består av egendom av jord (Fast egendom, 2021). Under historiens gång har man lyckats se ett mönster när det gäller äganderätten och lagar, frågan om äganderätt har idag blivit till en mer moralisk fråga än tidigare, och lagen har med tiden utformats för att mer och mer gynna den ekonomiska utvecklingen och andra samhällsutvecklingar (KSLA 2020, s.9–11). Om man blickar tillbaka till 1700-talet har det funnits många betydande skillnader för vad äganderätten faktiskt betyder (ibid.). Till skillnad från idag så kunde flera olika varianter av rättsanspråk styra samma stycke av jord, det fanns också olika typer av gemensamt jordäggande, vilket var mycket vanligt förr i tiden, vilket inte finns idag (ibid.). För trehundra år sedan, det vill säga under 1700-talet, var jordägandet i Sverige fortfarande uppdelat hierarkiskt, det vill säga att det var kronan och adeln som stod högst upp, det var kronan och adeln som på den tiden hade överäganderätt till jorden, men det var bönderna som fick sköta arbetet, det vill säga att bönderna fick bruka marken (ibid.). Bönderna fick dessutom inte bruka marken hur de ville, utan de bönderna som fanns i grannbyarna hade så kallad medbestämmanderätt över hur marken skulle brukas och även släkten hade företrädesrätt om marken skulle säljas, eftersom det var många som fick vara med och bestämma ledde detta till flertal konflikter, vilket ledde vidare till att äganderätten med åren blev ett allt mer viktigt debattämne inom politiken (ibid.).

Äganderätten har som sagt funnits i många år, men det vi idag kallar äganderätt i Europa skapades i samband med de första rättighetsförklaringarna som kom år 1776 i USA och sedan år 1789 i Frankrike, vilket skedde under den franska revolutionen när ”Förklaring av människans och medborgarens rättigheter” kom, vilket gjorde att rätten till egendom blev allt starkare (ibid.). Denna förklaring hade anknytningar till de naturrättsliga idéerna som växte fram under 1700-talet i samband med den rättsfilosofiska teorin, naturrättens tankar handlar bland annat om att det finns rättigheter och skyldigheter som står över de lagar som staten har stiftat (ibid.).

När de franska rättighetsförklaringarna skrevs, det vill säga år 1789, agerade även

Sveriges riksdag genom att skapa något som kallades "Bondens frihetsbrev", detta frihetsbrev innebar nu att skattebonden garanterades ett oförändrat ägande, ett stort steg för äganderätten (ibid.). Från att Sverige antog "Bondes frihetsbrev" har också äganderätten lutat mot principen som brevet innebar, det vill säga att det nu bara fanns en ägare till varje stycke jord tillskillnad från det tidigare hieratiska och delade ägandet av marken (ibid.). Förutom att det nu bara fanns en jordägare, så innebar denna princip också rätten att bruka jorden på det sätt som jordägaren själv ansåg lämpligt och jordägaren fick dessutom ta del av jordens avkastning (ibid.). I samband med att detta enskilda jordäggande kom, började också liberalismen växa fram under 1800-talet, när liberalismen började växa skapade detta ännu mer möjligheter för samhället att utvecklas på ett nytt sätt (ibid.).

Under 1800-talet och liberalistiska tankarna spred sig, kom även rättspositivismen, vilket var en ny uträkning inom rättsfilosofin, rättspositivismens kan sägas vara grunden för ett nytt moraliskt tänk, dock är rätten formellt sätt fortfarande definierad i lagen (ibid.). Rättspositivismen har sina rötter från utilitarismen och ledde till ännu mer betydande skillnaden för den äganderätt som finns idag (ibid.). Liberalismen tog hjälp av rättspositivismen, och använde sig bland annat av deras argument när de skulle argumentera för samhällsutveckling och allmännytta (ibid.). Längre fram i historien, framme vid början av 1900-talet började de socialistiska partierna få mer och mer inflytande, med de socialistiska partierna fick rättspositivismen ännu mer utrymme och betydelse (ibid.). Det var under 1900-talet som även rättsrealismen började växa fram i Skandinavien, rättsrealismen kan sägas vara en lite mer radikal gren av rättspositivismen, och kom äganderätten att omformuleras ännu en gång i samband med att även välfärdsstaterna började växa fram (ibid.). Det började under denna tid kommer allt mer bestämmelser kring vad äganderätten skulle ha för innebörd i samhället, visserligen var äganderätten ännu inte reglerad i någon grundlag, tillskillnad från idag när äganderätten faktiskt är reglerad i vår Regeringsform, och där med också är en rättighet som ska skyddas av staten (ibid.).

Framme vid mitten av 1900-talet, det vill säga efter andra världskriget, fick naturrätten ett nytt uppsving, detta i samband med att Europakonventionens mänskliga rättigheter kom i Europa (ibid.). I Sverige blev den politiska debatten kring våra fri-och rättigheter allt mer viktig under 1980-talet, och dåtidens regeringsform började ifrågasättas (ibid.). Det var först under året 1994 som grundlagen ändrades, vilket också innebar att egendomsskyddet blev starkare och Europakonventionen blev också den del av den svenska rättsordningen (ibid.). Historiskt går det alltså att säga att den äganderätt vi har i Sverige idag har sitt ursprung från rättspositivismen, men i och med grundlagsändringen som har påverkats av naturrättsliga tankar har detta gjort att det allmänna ibland också måste anpassa sina krav, när det handlar om inskränkning i äganderätten på grund av förändringen i grundlagen (ibid.).

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att jämföra hur politiker i Norrköpings kommun ser på äganderätten, framförallt för att förstå den splittring som finns kring just äganderätt. Därför vill jag bidra med att lyfta ämnet och skapa förståelse för varför det är en sådan het fråga.

Frågeställning: *Finns det några likheter och skillnader mellan, Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Kristdemokraterna i Norrköpings kommun angående synen på äganderätten?*

1.3 Äganderätt i studien

Eftersom det går att definiera äganderätt på många sätt, så vill jag göra det extra tydligt vad äganderätt kommer att innebära i just den här studien. I den här studien kommer äganderätt att innebära ägandet av jordbruk och skogsbruksmark, eller jordbruksfastighet och skogsbruksfastighet som det ibland benämns som.

1.4 Uppsatsens disposition

Den här uppsatsen kommer kort att börja med tidigare forskning för att få en större förståelse för varför ämnet, i det här fallet äganderätten är relevant och intressant. Vidare kommer uppsatsens teoretiska ramverk att presenteras. Därefter kommer metodavsnittet presentera hur studien har gått tillväga samt metodologiska övervägandet och det analytiska ramverket kommer att presenteras som ska göra det möjligt att analysera mitt empiriska material. Min analys kommer att bestå av en analysdiskussion, eftersom min studie kommer att vara jämförande, det vill säga komparativ ger det möjlighet att på ett tydligt sätt visa på de likheter och skillnader jag kommer fram till. Därefter följer en slutdiskussion samt slutsats, och även en kritiskdiskussion kring mina tillvägagångssätt. Allra sist kommer ett kort avsnitt om vidare forskning att redogöras.

2 Tidigare forskning

Det här avsnittet avser redogöra för den tidigare forskning som finns kring ämnet. Avsnittet blir viktigt för att skapa ytterligare förståelse för varför ämnet är både relevant och intressant. Det finns inte så mycket tidigare forskning, vilket ger mig ytterligare argument för varför äganderätten är ett viktigt ämne att belysa.

2.1 Aktörers spel om skogens naturvärde

I examensarbetet *Aktörers spel om skogens naturvärden*, belyser Kinch (2020, s.2) hur myndigheters naturvårdsåtgärder på olika sätt kan ha påverkan på skogens naturvärden och även påverkan på den privata skogsägarens verksamhet. Kinch resultat av studien visar att skogens är väldigt viktigt för Sverige, bland annat eftersom skogsbruket genererar stora skatteintäkter som i sin tur och hjälper till att finansiera välfärden (ibid.). Vidare visar studien att det faktiskt är skogsägarna själva som tar det största ansvaret för naturvärdena i skogen, detta är en effekt av att det är skogsägarna själva som riskerar att förlora sin egen skog (ibid.). Kinch kommer fram till att en starkare äganderätt och mindre press på naturskydd skulle resultera i mer långsiktig planering, detta skulle inte bara gynna ägaren av skogen utan också naturvärdena (ibid.). Slutsatsen visar också att dagens politik och skydd bara främjar de naturvärden som redan är skyddade vilket leder till begränsningar för ny utveckling i framtiden (ibid.).

Kinch uppsats bidrar med ett perspektiv på varför en stark äganderätt kan ha stor betydelse. Dessutom bidrar den till förståelse för att skogsägare kanske inte vågar investera i sina skogar på grund av att de inte vet vad som kommer hända här näst. Det blir relevant för min uppsats eftersom den bidrar med argument för varför äganderätten kan vara viktig.

2.2 An intro to proeprty theory

Alexander och Penalver (2012) belyser i sin text de motsättningar som finns kring rättigheter till privat egendom, och de menar vidare att det idag är en av de mest splittrade frågorna inom politiken (ibid.). I deras text ställer de sig ett antal frågeställningar kring ämnet, exempelvis: Kan regeringen på ett legitimt sätt ta

äganderätten från en medborgare för att ge mindre tillbaka? Kan staten ta privat mark för att gynna en privat utvecklare att bygga köpcentrum som i sin tur genererar arbeten samt skatteintäkter? Ska en privat markägare ha tillåtelse att riva en historisk byggnad för att i sin tur bygga något mer lönsamt? (ibid.). Alexander och Penalver menar att den stora splittringen om äganderätten väcker liv i många starka åsikter, både på ett personligt plan men också på en politisk nivå, de menar att det finns både fördelar och nackdelar på båda sidor av myntet (ibid.).

Framförallt bidrar Alexander och Penalvers text med att förstå den splittring som finns när det handlar om äganderätt, de sätter ord på frågeställningar som bidrar med förståelse för de olika sidor av myntet i frågan. Detta blir för min studie intressant för att få ytterligare förståelse för just den här splittringen och varför det är en politisk aktuell fråga.

2.3 The Neoliberalization of Municipal Land in Sweden

Olsson (2018, s.646–648) belyser hur viktigt betydelse svenska kommuners markinstrument är, alltså den användningen av offentlig markägare som en form av verktyg för att i sin tur hjälpa den svenska stadsutvecklingen. Från början av 1900-talet har det kommunala markinstrumentet varit en väsentlig del av stadsutvecklingen i Sverige, bland annat under efterkrigstiden var det kommunala maktinstrumentet en viktig del för Sveriges industrialisering och urbanisering (ibid.). Olsson menar också att när liberalismen växte fram var det kommunala markinstrumentet väldigt viktigt för samhället, bland annat eftersom det hjälpte till att ta bort den konflikt som skapades mellan markägare och utvecklare (ibid.). Det Olsson försöker att belysa i sin text är också kommunernas dubbla roll, det finns en del utvecklingsmark som finns hos de privata istället för hos det offentliga, vilket i sin tur också påverkar statsutvecklingen (ibid.).

Olsson text bidrar med ett perspektiv på kommunens dubbla roll och även ett perspektiv på varför det kan vara nödvändigt att viss mark är statligt ägt. Det blir således viktigt för min uppsats eftersom det bidrar med nytt perspektiv för att förstå kommunens roll.

3 Teori

Det här avsnittet avser att redogöra för det teoretiska ramverk som används för denna studie. Teorin blir i den här studien viktigt för att bidra med förståelse kring just äganderätt och även demokrati. Teorin kommer senare att återkopplas under analysavsnittet.

3.1 Demokrati

Robert Dahl (2002, s.135) har bland annat skrivit boken *Demokrati och dess antagonister*, i sitt verk beskriver Dahl sina tankar kring demokratibegreppet, där ett av hans främsta poäng är att demokrati framförallt handlar om alla medborgare ska ha rätten att få sitt intresse hört. Vidare poängterar Dahl att även fast det vanligen är majoriteten som får sin vilja igenom, är det fortfarande viktigt i en demokrati att även minoriteterna har möjlighet att delta i de politiska frågorna (Dahl 2002, s.139).

Sveriges Riskdag skriver på deras hemsida att demokrati är det styrelseskick som under långt tid organiserat den svenska förvaltningen (Sveriges Riskdag, 2018). Statsvetaren Lennart Lundquist (1998, s.78) menar likt Dahl att en av huvudpoängerna i en demokrati är att det ska utgå från folket, det innebär också att det är folket som bestämmer hur den offentliga förvaltningen styrs. Arnstad (2018, s.55) menar att eftersom demokratin främst ska utgå från folket, blir den allmänna rösträtten en otroligt viktig del i en demokrati, eftersom det är under de politiska valen som folket får sin chans att framföra sina åsikter och också påverka de beslut som kommer att fattas. Arnstad menar vidare att det är just därför politikerna i samhället anses ha stor makt i samhället och det blir också viktigt att politikerna representerar folket vilja (ibid.).

Lundquist belyser också vikten av att medborgarna måste ha rätt till medinflytande i det offentliga i en demokrati (Lundquist 1998, s.22). Arnstad poängterar likt Dahl att demokrati inte bara går ut på att majoriteten vet bäst, utan att alla medborgare måste ha chans att inkluderas i politiken och behandlas respektfullt (Arnstad 2018, s.30–33).

Statsvetaren och teoretikern Chantal Mouffe framhäver att det inom demokratin finns en ambition om att uppnå sanning och i och med detta förnekas även den del konflikter (Mouffe 2008, s.9–12). Men Mouffe menar att dessa konflikter som finns är viktiga för en demokrati, och att ambitionen om att uppnå sanning riskerar att

leda till avpolitisering vilket i sin tur leder till att konflikter inte får något utrymme (ibid.). Mouffe poängterar också att det finns en tydlig skillnad mellan ”det politiska” och ”politik”, hon menar att ”det politiska” innefattar de konflikter och motsättningar som finns i ett samhälle och det är också dessa konflikter som hjälper till och skapar samhället (Mouffe 2008, s.17–18). ”Politik” däremot innefattar de tillvägagångssätt och institutioner som finns och används för att skapa någon slags ordning i samhället menar Mouffe, ”politik” är också det som hjälper till att organisera samhället när det skapas konflikter mellan medborgarna (ibid.). Som nämnt tidigare menar Mouffe alltså att det är viktigt att det finns någon form av konflikt i samhället för att det politiska ska existera (Mouffe 2008, s.19–20). Dock menar Mouffe att detta riskerar att leda till att det finns en känsla av ”vi” och ”dem” i samhället (ibid.).

Olof Peterson, poängterar att det finns en del svårigheter med förhållandet mellan demokrati och byråkrati, han menar visserligen att både demokratin och byråkratin egentligen vill detsamma, nämligen uppnå ett samhälle som innefattar medborgarstyre och handlingskraft, så finns det trots det osäkerheter kring vilken typ av roll byråkrati ska ha i ett demokratiskt samhälle (Peterson 2018, s.19-21). Det som blir en svårighet trots att de vill uppnå detsamma är den stora skillnaden mellan begreppen, det vill säga att demokratin innebär delaktighet och jämlikhet, men byråkrati snarare handlar om hierarki och specialisering (ibid.). Peterson poängterar också hur viktigt begreppet handlingskraft är för en demokrati, handlingskraft enligt Peterson handlar om att demokratin ska följa medborgarens vilja men det ska också fungera i praktiken (ibid.).

3.2 John Lockes – Äganderätt

Den välkända liberalistiska teoretikern John Lockes tankar har utgångspunkt i människans natur (Welin 1989, s.3–5). En av Lockes främsta tankar är att alla människor har de möjligheter som de behöver för att själva kunna förstå sina rättigheter och skyldigheter, och i och med det har alla människor också det som behövs för att kunna leva ett gott liv (ibid.). Visserligen menar Locke att detta inte är något vi föds med, men däremot har alla människor ett förnuft som också hjälper människorna att förstå vad som är gott och ont, vilket också är en avgörande faktor för hur människan väljer att leva sitt liv (ibid.). Vidare poängterar Locke att människor har rätten att leva sitt liv så som människorna själva vill, det vill säga rätt att använda sin egendom och sin frihet så som människan själv finner är lämpligt, däremot finns det ett hinder och det är att alla andra människor har exakt samma rättigheter som en själv (Reinikainen 2016, s.70–71). I och med detta så såg Locke också äganderätten som en grundläggande rättighet, han syftade inte bara på ägandet av människans egen kropp utan även de tillhörigheter som finns utanför kroppen, detta var Locke en av de första att ha teorier kring (ibid.).

John Locke menade också att jorden skapades av Gud och därmed också gav jorden till människorna (Welin 1989, s.3–5). Enligt Lockes tankar fick inte människorna jorden i syfte att de skulle besluta över jorden gemensamt, utan syftet var snarare att människorna fick jorden för att de skulle utnyttja den, vidare menade Locke också att utnyttjandet av jorden också är en förutsättning för att människorna ska kunna överleva och leva ett gott liv, och det var också på detta sätt som äganderätten skapades (ibid.).

Vidare menade Locke att rätten att äga skapades genom att människan fick rätt till sitt eget arbete i kombination med utnyttjandet av jorden, ett exempel på detta var när människorna började använda sig av jordbruk, detta ledde till att marken tillägnades människan som också för rätten över själva jordstycket, det vill säga äganderätt (ibid.). Locke poängterar att förvärv av egendom eller privat egendom, förblir privat det är inget som går att ändra på (ibid.).

Locke menade att en stat är viktigt och vi behöver det i vårt samhälle, däremot får staten inte påverka vår rätt till oss själva eller till vår privata egendom (ibid.). Statens huvudsakliga uppgift ska vara att skydda medborgarna i samhället från brottslingar, exempelvis de som försöker ta någon annans egendom, staten ska helt enkelt finnas i syfte att skydda människornas rättigheter (ibid.).

3.3 John Stuart Mill - Äganderätt

En annan välkänd liberalistisk teoretiker är John Stuart Mill, men Mills tankar kring äganderätten är rätt skilda från John Lockes. Mills tankar kring äganderätten har stundtals gjort att han ses som socialistisk eller istället grundare för en modern liberalism (Hansson 1995, s.50). Mill ställde sig mycket frågande till den privata äganderätten och arvsrätten och menade till och med att detta borde avskaffas.

John Stuart Mill poängterade att det är väsentligt att skilja på det som borde tillhöra alla medborgare och det som individen på egen hand har åstadkommit med hjälp av arbete, Mill menade att jorden och dess naturtillgångar absolut är något som borde tillhöra alla, jorden och dess naturtillgångar är det inte en enskild individ som har åstadkommit utan det fanns redan och det är också argumentet till varför det borde tillhöra alla medborgare (Mill 1975, s.227). Just därför menade Mill också att det vore bättre om den privata äganderätten togs bort, vilket hade möjliggjort för alla medborgare att ta del av jorden (ibid.).

Mill använde sig av ett tankeexperiment för att förklara sina tankar kring äganderätten och inskränkningar i den (Hansson 1995, s.132–133). Detta experiment gick ut på att man först och främst skulle se på äganderätten som en samhällsfilosofisk fråga, därför skulle man se på samhället som att det inte har funnits någon tidigare ägare (ibid.). Fortsättningsvis handlar experimentet om att visualisera en grupp av människor, denna grupp av människor har hamnat i ett helt

nytt och obebott land där denna gruppen ska välja mellan att antingen ha gemensamt ägande eller enskilt ägande (ibid.). Mill menade att människan här måste inse att om ett system med enskilt ägande blir valt så leder det också till att det inte kommer bidra till någon nytta för hela samhället i stort (ibid.). Det ger alltså argument till varför det istället vore bättre om alla människor fick valfriheten att använda sina förmågor och kroppar som produktionsmedel, och på den vägen skulle jorden och redskapen att sedan delas rättvist och alla människorna skulle från början ha samma förutsättning, vilket också skulle gjort att även de svaga i samhället hade haft vissa fördelar när resurserna fördelas (ibid.). Efter att alla resurser är uppdelade skulle människorna behöva lita på sina egna förmågor och ansträngningar, det vill säga att det inte bara hade varit slumpen som avgjorde vem som får mest fördelar vid en fördelning (ibid.).

Dock har det riktats kritik mot Mills tankar om varför äganderätten borde avskaffas, ett av de huvudsakliga argumenten är att det under Mills tid inte fanns någon allmän rösträtt, vilket det gör idag (ibid.). Även om det säkert hade funnits många som höll med Mill om att alla borde få starta med samma förutsättningar, så menar kritiker att motivationen inte är lika stark om man arbetar för det allmänna som den är när man arbetar för sin familj eller sig själv (ibid.).

4 Metod

Det här avsnittet avser att redogöra för hur jag har gått tillväga för att utföra den här studien och i slutändan kunna besvara min huvudsakliga frågeställning. I avsnittet kommer det att redogöras för metodologiska vägval, den empiri som studien använt sig av samt hur kommer analys kommer att gå till.

För att komma fram till ett ämne som intresserade mig och jag ville skriva om, fick jag inspiration av Teorell och Svenssons (2007, s.17–18) rekommendation att skriva om ett ämne som man själv hade tyckt varit spännande att läsa om. Det var så jag också kom fram till att jag ville skriva om äganderätten, ju mer jag intresserade mig för ämnet förstod jag också hur splittrad och het politisk fråga det är, vilket gjorde mig än mer intresserad, och därmed bestämde jag mig för att skriva om äganderätten av privat egendom av jordbruks och skogsbruksmark. Eftersom äganderätt är ett stort och brett ämne har det inte varit helt lätt att ringa in vad det är jag faktiskt vill undersöka, där jag sedan kom fram till att det vore intressant att studera olika politiska partier inom en kommun gällande äganderätten, där valet blev Norrköpings kommun. Enligt Teorell och Svensson är detta en form av abstraktionsstege, det vill säga att det börjar med ett spännande ämne för att sedan smalnas av till den huvudsakliga frågeställningen (ibid.).

Teorell och Svensson poängterar att det är viktigt att en bra uppsats uppfyller både inom och utomvetenskaplig relevans, den inomvetenskapliga relevansen beskrivs vara ett hål eller en lucka mellan tidigare studier som har möjlighet att täckas för att finna nya perspektiv, den utomvetenskapliga relevansen beskrivs som de observationer som forskaren funnit i det verkliga livet som gör att ämnet är intressant (ibid). Min studie kan sägas täcka både den inom och utomvetenskapliga relevansen eftersom jag inte funnit någon tidigare forskning som jämför partierna angående äganderätten. Den utomvetenskapliga relevansen finns eftersom jag fick upp ögonen för ämnet äganderätt eftersom jag själv är uppvuxen på en lantbruksgård och har länge hört talas om debatten och de splittrade meningarna.

Min studie kommer huvudsakligen att baseras på intervjuer med politiker i Norrköpings kommun, och med hjälp av mitt insamlade material göra en komparativ studie. Inledningsvis tog jag kontakt med Norrköpings kommuns informationsmailadress, för att få vägledning med vilka jag skulle kunna vända mig till och vart jag hittade kontaktuppgifter. Svaret jag fick var att det bästa var att vända sig till de som sitter i Kommunalråd och Kommunfullmäktige. Därefter skickade jag ut mail till flertal personer, även inom samma partier för att öka mina chanser att få svar (inledande mail återfinns i Annex). Efter svar, skickade ju ut

informationsbrev samt mina frågor (informationsbrev samt frågor återfinns i Annex), där jag valt att hålla intervjun via mail.

Anledningen till varför jag valde att ställa frågorna via mail berodde först och främst på den rådande pandemin och därför ansåg jag att mail var ett bra tillvägagångssätt för att slippa att träffas. Men jag anser också att mailintervju är ett smidigt sätt som även skulle underlätta för respondenten att kunna besvara frågor när tid fanns för det.

Min förhoppning var att få svar från alla politiska partier som sitter med i riksdagen, det vill säga Socialdemokraterna, Miljöpartier, Liberalerna, Centerpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet samt Sverigedemokraterna. Dessvärre fick jag aldrig svar på mina frågor från Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, trots flertal skickade mail till olika personer samt mailkontakt med flera. Såklart väldigt synd, då det hade gjort min undersökning ännu bättre.

Min studie är kvalitativ, och det mest vanliga tillvägagångssättet för kvalitativa studier är att använda sig av intervjuer (Bryman 2008, s.412). När intervjuer används i kvalitativa studier försöker forskaren fånga intervjupersonens ståndpunkt (Bryman 2008, s.413), vilket jag också vill fånga eftersom jag vill göra en komparativ studie utifrån mina intervjuer för att få en större förståelse för äganderätten och den splittrade debatten genom att förstå de likheter och skillnader som finns mellan partierna i Norrköpings kommun. Mina intervjuer kan sägas vara semistrukturerade intervjuer. En fördel med den semistrukturerade intervjun är att det ger möjlighet att ställa öppna frågor (Bryman 2008, s.415). Innan mina intervjuer har jag förklarat vilken typ av fokus jag vill ha, nämligen äganderätten. Dels via mitt inledande mail, men dels via det informationsbrev som jag skickade ut som förklarade kort min studie.

Under avsnitt 5 ”undersökning” redogörs svaren på mina frågor i löpande text. Jag har strävat efter att hålla frågorna till de jag haft kontakt med via mail öppna för att inte vinkla deras svar på något vis samt att få ett så utförligt svar som möjligt, även för att hålla mig så neutral som möjligt. Nackdelen med att intervjua någon över mail är att man går miste om den personliga kontakten och missförstånd lätt kan uppstå. Jag menar dock att mina frågor är öppna och således var mailintervju ett gångbart tillvägagångssätt att få tillgång till information.

4.1 Komparativ design

Som nämnt tidigare har jag valt att göra denna studie med jämförande/komparativ design. Den komparativa designen går att använda både när det gäller kvantitativ och kvalitativa studier (Bryman 2008, s.80). När den komparativa designen används inom kvalitativa studie, brukar det vanligtvis likna en multipel fallstudie, alltså

flerfallstudie (Bryman 2008, s.82). Ibland inom vissa ämnen inom samhällsvetenskapen har den komparativa designen utvecklats till speciella forskningsstrategier (ibid). Genom att använda sig av komparativ design och jämföra ger det forskaren möjlighet att förstå teorier bättre, men jämförelsen kan också leda till att det utvecklas nya begrepp som blir viktiga för teorin (ibid).

Jag valde den komparativa designen eftersom mitt mål med denna studie är att kunna jämföra de olika partierna utifrån mina intervjuer. Den komparativa designen uppfattar jag också ger mig frihet att lägga upp min studie på ett sätt som känns bekvämt för mig och finns inte någon exakt mall hur jag måste gå tillväga, utan huvudfokus är själva jämförelsen. Komparativa designen är också ett etablerat tillvägagångssätt för den kvalitativa studien, ytterligare ett argument till varför jag valt just komparativ design.

4.2 Operationalisering

För att jag ska lyckas med att göra en komparativ studie och för att kunna besvara min frågeställning och uppfylla mitt syfte med denna studie, så kommer jag att först presentera de svar jag fått från mina mailintervjuer under avsnitt 5 ”undersökning”, där de kommer vara uppdelade utifrån varje intervjufråga och parti detta för att göra det så tydligt som möjligt och för att läsaren ska kunna få en överblick över vilka svar de olika partierna har förmedlat. Därefter kommer analysen bestå av en analysdiskussion, för att lyckas med den jämförande delen. Här kommer partiernas olika svar jämföras för att försöka se vilka likheter och skillnader det finns mellan svaren, under analysdiskussion kommer även det teoretiska ramverket finns med i diskussionen för att göra en ytterligare analys av mitt empiriska material.

4.3 Avgränsningar

Med tanke på tidsramen och studiens omfattning blir avgränsningar viktigt, därför har jag valt att fokusera på en kommun i Sverige, där jag valt Norrköping kommun. I Norrköpings kommun har jag därefter också valt att intervjua aktiva partimedlemmar via mail, vilket också är en avgränsning jag gjort, i annat fall hade jag kunnat studera texter eller debatter kring ämnet. Gällande det teoretiska ramverket, har jag valt att ha med demokrati, då det känns som en viktig aspekt för min studie där jag använt mig av flera teoretiker för att beskriva demokratibegreppet, sedan har jag använt mig av John Stuart Mill och John Locke och deras beskrivningar av äganderätten, givetvis finns det fler intressanta teorier och perspektiv kring ämnet som man hade kunnat ta med. Jag har också valt att bara fokusera på jordbruks- och skogsbruksmark i benämningen äganderätt, äganderätt

hade i annat fall kunnat betyda ägandet över något annat. Under avsnittet 4.4 går det att läsa mer om mitt urval för denna studie.

4.4 Urval

Jag har använt mig av målstyrda urval till min kvalitativa studie. Inom den kvalitativa forskningen är det vanligt med målstyrda urval (Bryman 2008, s.350). Ett målstyrt urval går ut på att forskaren väljer ut individer, organisationer, dokument, avdelningar etc. utifrån de frågeställningar som studien har utformat (ibid.). Det kan sägas vara målstyrda urval, eftersom jag har valt att vända mig till politiker i Norrköpings kommun. Därför har jag valt ut de politiker som sitter i kommunalråd och kommunfullmäktige. Jag fick hänvisning till dessa efter att ha kontaktat Norrköpings kommuns informations-mail, som hänvisa mig till kontaktuppgifterna där.

En kritik som kan vändas mot mig och därmed också mitt urval, är att jag hade förhoppning att få med alla partier som sitter med i riksdagen, det vill säga Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Liberalerna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna samt Sverigedemokraterna. Men trots upprepad kontakt med och mailförfrågan till flertal personer hos både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna i Norrköpings kommun, står jag utan svar på mina intervjufrågor från de två partierna. Något som gör att de två partierna utesluts från min undersökning, eftersom undersökningen utgår från mina intervjuer.

4.5 Etiska principer

Personerna jag har valt att ställa frågor till via mail har självklart informerats om att de har möjlighet att vara anonyma samt att de inte behöver svara på frågorna eller bara på vissa frågor. Det vill säga att jag har använt mig av de fyra etiska principerna, vilket är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Informationskravet: den intervjuade blir informerad om att det inte är något krav att svara på samtliga frågor, samt att intervjun kommer användas till studien och inget annat (Teorell och Svensson 2007, s. 21).

Samtyckeskravet: den intervjuade godkänner att vara med i intervjun (ibid.).

Konfidentialitetskravet: den intervjuade är medveten om hur hens uppgifter hanteras (ibid).

Nyttjandekravet: forskaren för ej utnyttja informationen som fåtts via intervjuerna (ibid.).

Trots att ingen av de som jag har intervjuat har sagt att de vill vara anonyma så har jag valt att inte ta med deras namn. Därför kommer jag bara att förmedla vilket parti de tillhör och inte mer än så. Detta eftersom jag inte anser att det är viktigt för studien att veta exakt vem som har blivit intervjuad, eftersom studien handlar om att jämföra de politiska partierna i Norrköpings kommun.

4.6 Validitet och Reliabilitet

För en studie är det viktigt med validitet och reliabilitet. I korta drag innebär validitet i vilken utsträckning som studien mäter det som den syftar till att mäta, dock finns det svårigheter med att applicera validitet på en kvalitativ studie (Bryman 2008, s. 351). Min studie är kvalitativ, däremot går det att argumentera för att studien undersöker det den avser att undersöka om jag lyckas framföra en diskussion som leder fram till en slutsats som besvarar min huvudsakliga frågeställning.

Reliabilitet kan sägas vara tillförlitligheten i studien, alltså kort beskrivet så en studie med hög reliabilitet gör det möjligt för en annan forskare att använda samma mätinstrument och även få samma resultat på sin studie (ibid.). Även reliabiliteten har svårt att appliceras på en kvalitativ studie, detta eftersom det är omöjligt att stanna en tid eller omgivning (ibid.). I mitt fall kan just denna svårighet uppstå eftersom det är en kvalitativ undersökning, där jag bland annat utgår från intervjuer som jag inte kan säkerställa stämmer överens med andras uppfattning. Jag beskriver även äganderätten i dagsläget, detta kan komma att förändras och likt min bakgrundsbeskrivning har det historiskt sätt förändrats.

5 Undersökning

I följande undersökning kommer undersökningen att presenteras, det vill säga vad mina intervjuer har visat, undersökningen kommer presenteras med de intervjufrågor som jag ställt för att sedan presentera delar av de svar jag fått från intervjupersonerna för att få en komparativ undersökning och det ska bli en tydlig jämförelse. Intervjuerna är presenterade väldigt exakt utifrån de svar jag fått, men för att göra det extra tydligt återfinns intervjuerna i sin helhet i Annex.

Vad innebär äganderätten för dig?

Socialdemokraternas politiker menar att äganderätt innebär att den som äger fastigheten får fullt bestämma över den, men har också ett ansvar att fullfölja de regler och lagar som har tillämpats i frågan, vilket visserligen kan tolkas olika. Politikern tar även upp att för hen som kommer från en annan kultur handlar äganderätt om att det du köpt eller ärvt är ditt, och vill någon ta del av detta ska de också betala för det, så länge du inte vill dela med dig eller skänka det till någon.

Moderaternas politiker menar att äganderätten är en av deras grundpelare och menar att äganderätten har ett grundlagsskydd men har ett svagare skydd än många andra fri- och rättigheter, exempelvis begränsningar i skogsbruket och skydd av arter. Politikern menar även att de tyvärr kan se att äganderätten hotas från flera fronter.

Centerpartiets politiker menar likt Socialdemokraterna att äganderätt innebär att man har rätt att förfoga och besluta över sin egendom, men det är också viktigt att det finns lagar som reglerar hur man ska förfara sin egendom eftersom denna egendom även påverkar andra personer.

Liberalernas politiker tycker likt moderaterna att äganderätten är en av många viktiga fri- och rättigheter vi har i vårt land. Det innebär att individen öppnas att ta kontroll över sina val utan att behöva styras av det allmänna oavsett vart man befinner sig ur ett äganderättsperspektiv. Däremot utifrån ett skogsmarksperspektiv så är också äganderätten kombinerad med allemansrätten en förutsättning vilket är viktigt för vårt land.

Miljöpartiets politiker menar att äganderätt innebär att man har rätt att använda det man äger på det sätt man själv finner lämpligast. Däremot kan politikern tycka att äganderätt kan vara problematiskt ur demokratisynpunkt och kan även bli komplicerad ur ett klimatperspektiv. Som exempelvis äganderätten över mark, så som skog. Då har ägaren rätt att bruka den skogen som hen anser vara bästa sättet,

men för Miljöpartisten, vore det kanske bättre för miljö och klimat om skogen brukades på ett annat sätt, på ett sätt som gav mer blandad skog där den biologiska mångfalden kunde skyddas. Politikern menar vidare att samma sak gäller jordbruksmark, där den enskilda ägaren har rätt att bruka sin mark så som hen finner lämpligast, medan Miljöpartisten kanske skulle anse att ett ekologiskt sätt att sköta jorden skulle vara bättre. Politikern menar att det här blir problematiskt när äganderätten hindrar hen från att tala om vad skogen, marken eller klimatet skulle må bäst av. Det blir också enligt politikern problematiskt ur demokratisynpunkt om ärvd mark har samma äganderätt som förvärvad mark, där en rejäl arvsskatt kanske skulle kunna vara en lösning, som troligen inte är möjlig.

Kristdemokraternas politiker menar likt Moderaterna och Liberalerna att äganderätten är en grundläggande rättighet. Kristdemokraterna värnar om rätten att få bestämma över, och få avkastning för, sin idé, mark och egendom. Detta är också en av anledningarna till att partiet motsätter sig att politiken ska få bestämma över hur den som äger ett företag ska forma sin styrelse. Ägande främjar förvaltarekapet, ett större personligt ansvarstagande, men ger också en personlig frihet. Därför menar politikern att det är viktigt att det personliga ägandet uppmuntras framför det offentliga och institutionella ägandet.

I Sverige har vi demokrati, sett från äganderätten kan det då vara en kränkning eller snarare ett måste för demokratin?

Socialdemokraterna berättar om att det har funnits situationer då politiker och kommuner använt sig av kryphål för att kränka äganderätten, i de fallen blir det såklart kränkande då politiken inte gör rätt mot personer eller företag och istället använder sig av kryphål i lagen, istället för att säkerställa att markägare får den ekonomiska kompensation de har rätt till.

Moderaterna återkopplar till sitt svar på tidigare fråga om att äganderätten är grundlagsskyddad, och att äganderätten måste stärkas ytterligare. Det innebär att ingrepp i äganderätten ska omfattas av proportionalitet skydd. Ett ingrepp ska aldrig gå utöver vad som är nödvändigt. Sker ingrepp i äganderätten, om det är motiverat, så ska det allmänna ersätta markägaren för begränsningen.

Centerpartiet menar att i länder med autoritära styren så är synen på äganderätt helt annorlunda än hur vi ser på äganderätten i en demokrati. I till exempel en diktatur kan en egendomsägare bli fråntagen sin egendom utan någon som helst anledning. I en demokrati kan det aldrig få gå till på det sättet. Så sett ur det perspektivet är äganderätten viktig i en demokrati.

Liberalerna menar att äganderätten är en förutsättning för en framgångsrik demokrati. Då det allmänna bör vara i en ständig förändring och utveckling så riskerar detta att den enskilda individen kan komma att påverkas negativt så länge inte äganderätten är stark nog att stödja den enskilda. Risker för expropriering är

stor i många delar av världen och äganderätten är en stark och helt nödvändig motpart ur det hänseendet.

Miljöpartiet menar att vi i Sverige har en ganska stark äganderätt. Partimedlemmen tror inte att äganderätt är ett måste för demokrati, där en ger exempel på att det gjorts försök med olika typer av gemensamhetsägande, med olika resultat. Kommunismen var ett sätt, som ganska snabbt leddes in i totaläritet och despoti, politikern menar att det egentligen inte finns något exempel på kommunism i renodlad form som har fungerat och sett ur den synvinkeln bli äganderätten nödvändig för en demokrati. Däremot menar hen att det finns andra exempel på delningsekonomi, så som bostadsrättsföreningar, vägsamfälligheter etc. där delningen har fungerat mycket bra och politikern menar att detta kanske är något för framtiden, sett ur det perspektivet är äganderätten inte ett absolut måste för ett demokratiskt samhälle.

Kristdemokraterna menar likt tidigare att äganderätten är en grundläggande rättighet och därför också ett måste för demokratin.

Hur tycker du att Sverige och politiken hanterar frågan om äganderätt?

Socialdemokraten menar att frågan inte hanteras särskilt bra, eftersom det är en svår ideologisk fråga för de olika partierna. Politikern vill minnas att det har tillsatts en statlig utredning för några år sedan som egentligen inte ledde till någon förbättring.

Moderaten menar att partiet länge har pekat på att äganderätten behöver stärkas, och att den som är markägare vårdar sitt ägande och har ett egenansvar för förvaltandet av sin egendom.

Centerpartisten menar att synen på äganderätten har förändrats mycket under 1900-talet, och att det var under 1900-talet som det svenska samhälle som vi lever i idag byggdes upp. Det finns också tillfällen då vissa partier enligt hen har en syn på äganderätt som är under all kritik. Inte minst är synen på hur till exempel en skogsägare får hantera sin egendom åtminstone från vissa partier under all kritik.

Liberalerna menar att det finns perioder där politiker är så måna om utvecklingen på en enskild plats att människan och individens plats i samhället glöms bort. Här kan kommunikation och information spridas i vårt moderna samhälle som tar saker ur sin kontext, något som kan skrämja den enskilda individen. Vissa nationers utveckling behöver gå framåt men det ska inte gå ut över individens fri- och rättigheter. Stundtals så sköts politiken på ett positivt sätt. Äganderätten kan i vissa stunder påverka kommunerna att inte sälja ut mark som de själva inte behöver för att behovet kan uppstå ur ett betydligt längre perspektiv, detta kan få negativa konsekvenser.

Miljöpartisten påpekar sitt intresse för att delningsekonomi ökar, vilken hen menar är spännande att följa. Däremot är det nog inte Sverige som land eller politiker som ska peka med hela handen i frågan, delningsekonomier behöver växta fram underifrån. Politiker kan ge förutsättningar för att de ska kunna finnas och växa. Hen tror även vi behöver fundera på orättvisan med den ärvda egendomen och hur det ska hanteras. Politikern menar att det exempelvis finns länder där jordägaren fått lämna sin ärvda mark som sedan delats ut till "folket", med varierande resultat. Ibland har det lett till inbördeskrig, och ibland har det fungerat hyfsat smidigt. Däremot är inte tvångsinlösen en bra lösning, det behövs hittas en annan väg, exempelvis genom skatter eller avgifter.

Kristdemokraten menar att det finns en hel del som behöver förändras i denna fråga. Inte minst när det gäller inrättande av Natura2000-områden och andra naturskyddade åtgärder vilket hindrar markägare att förädla och bruka sin mark. Även när det gäller byggnation i sjönära lägen finns det ett strandskydd som är för omfattande.

Vad händer med förtroendet till demokratin och politiken i Sverige när kommuner tvingar fram försäljning av jordbruks-och skogsbruksmark?

Socialdemokraterna menar att vi då går från en demokrati till en diktatur, enväldestyre, det vill säga kommunistiskt styre.

Moderaterna menar att frågan om exploatering är högst aktuell, då ett område som heter Malmölandet är i fokus. Moderaterna kommer inte medverka till expropriering av värdefull jordbruksmark för byggande av logistiklador. Köp av mark ska ske genom frivilliga överenskommelser med markägaren. Hen vill mena att Moderaternas kraftfulla agerande i frågan har inneburit att den styrande majoriteten har backat i frågan. Ett flagrant försök till kränkande av äganderätten.

Centerpartiets politiker menar att hens grundinställning är att varken stat eller kommun ska tvinga någon markägare att sälja sin mark. I de fall när staten använder exproprieringsverktyg och tvingar fram en markförsäljning är så vitt jag vet när det handlar om att bygga infrastruktur, så som järnvägar och vägar. Det är så pass viktiga funktioner för samhället så jag anser att det kan vara befogat att använda verktyget om det inte är möjligt att genomföra byggnationer om inte markägare säljer delar av sin mark till staten. Hen kan förstå att markägare i det fallet känner sig illa behandlade och tappar förtroendet för myndigheter och politiker. När det gäller kommuner anser hen att kommuner i största möjliga mån ska undvika att använda exproprieringsverktyg för att förmå en markägare att sälja. Även om hen vet att det förkommer och det har förkommit i Norrköpings kommun. Såklart känner en sådan markägare stor besvikelse och ilska över politiken.

Liberalerna menar att förtroendet nedgår, risk för polariseringar och opportunistiska argument får alltför stort inflytande. Precis som med all form av

handel bör äganderätt vara stark, samt att handeln utgår från förhandling enligt köp och sälj, oavsett vilka parter som är inblandade.

Miljöpartier menar att de kommuner i Sverige som ligger så till att de inte kan växa utan att tvångsinlösa mark sitter rätt illa till. Hen tror inte att tvångsinlösen är bra om det inte är absolut nödfall. Exempelvis som det ska byggas en hamn behöver det ligga vid vatten och inte vid vilket vatten som helst, det måste finnas goda förhållanden för en hamn, då kan kommunen vara tvungen att ta till tvångsinlösen. Eller om det ska byggas en ny järnväg exempelvis, men det ska inte vara ett sätt att skaffa mark i största allmänhet.

Kristdemokraterna menar att, att tvinga fram försäljning, alltså expropriering, är något som ska undvikas i möjligaste mån. När det gäller att bygga infrastruktur i form av järnväg och riksvägar är det svårt att undvika inlösen mot enskildas vilja. Det är förstås viktigt att den enskilda får rimlig ersättning oavsett om inlösen sker frivilligt eller ej, i form av ersättningsmark om så önskas och att ägaren får del av förtjänsten om t.ex. jordmassa säljs i samband med schaktning för vägbygge. Att expropriering skulle kunna vara rimligt vid önskad exploatering för verksamhermark eller mark för bostäder har hen svårt att se.

6 Analysdiskussion

Det här avsnittet avser att redogöra för min analys. Analysen kommer att framföras som en diskussion för att lyckas ytterligare med en komparativ studie. Här kommer även teori att involveras, för att skapa ytterligare förståelse för ämnet och den splittrade debatten.

Vad innebär äganderätten för dig?

Alla politiker har relativt liknande svar på denna fråga. Moderaten, Kristdemokraten och Liberalen har gemensamt att de tar upp att äganderätten är en grundläggande rättighet i Sverige. Alla politikerna menar att äganderätt innebär att den som äger en egendom har rätt att besluta och bestämma över den. Däremot påpekar Socialdemokraten och Centerpartisten att markägaren måste följa de lagar och regler som finns, eftersom egendomen också kan påverka andra. Vilket även Liberalen är inne på och påpekar ur ett skogsmarksperspektiv kombinationen av äganderätt och allemansrätt.

Miljöpartisten är också lite inne på såret att en enskild egendom även kan påverka andra, men Miljöpartisten menar tillskillnad från de andra att äganderätten kan bli komplicerad ur ett klimatperspektiv.

Det är även intressant hur Socialdemokraten tar upp hur hen kommer från en annan kultur och att äganderätten där innebär att det du köpt eller ärvt är ditt. Något som Miljöpartisten ser som en orättvisa och dessutom kan bli problematiskt ur ett demokratiskt perspektiv, att det ärvda bara ska gå till en person, utan borde istället delas med folket.

Teoretikern John Locke menade att äganderätten var mycket viktigt. Locke såg på äganderätten som en grundläggande rättighet, precis som Moderaten, Kristdemokraten och Liberalen påpekar i deras intervjuer. John Stuart Mill hade däremot inte tyckt att dagens äganderätt var bra, eftersom han menade att jorden och dess naturtillgångar skulle tillhöra alla. Däremot skulle Mill nog hålla med Miljöpartisten om att äganderätten kan bli komplicerad ur ett klimatperspektiv, eftersom klimatet är något som påverkar hela befolkningen. Mill skulle också hålla med Miljöpartisten om att det finns en orättvisa i att ärvd mark bara skulle gå till en person, och skulle också tycka att det istället skulle delas med folket.

Liberalen tog upp allemansrätten i skogsmarksperspektivet, något som John Stuart Mill troligen också hade uppskattat med tanke på hans tankar kring att alla ska få tillgång till jorden.

I Sverige har vi demokrati, sett från äganderätten kan det då vara en kränkning eller snarare ett måste för demokratin?

Både Moderaterna och Kristdemokraterna hänvisar återigen till att äganderätten är en grundläggande rättighet och därmed också viktig för vårt demokratiska samhälle. Intressant var Socialdemokraten, som gav exempel på att det finns kommuner som använt sig av kryphål i lagen för att kränka äganderätten, vilket inte blir rätt för den enskilda person eller det företag som blir utsatt. Moderaterna lägger även till att ingrepp i äganderätten ska omfattas av proportionalitetsskydd, något som även Socialdemokraten är inne på att markägaren bör få rimlig kompensation.

Miljöpartiet däremot menar på att vi redan har en stark äganderätt i vårt land, och tror inte heller att äganderätten är något måste för vår demokrati och ger även exempel på gemensamhetsägande. Detta är något som är ganska skilt från övriga partiers svar, och inte minst från Moderaterna och Kristdemokraterna. Även fast Miljöpartisten menar att renodlad kommunism inte har fungerat, finns det andra situationer där gemensamhet har fungerat så till exempel i bostadsrättsföreningar, därför menar Miljöpartisten också att äganderätten på ett sätt är viktig för vår demokrati.

Liberalerna menar likt Moderaterna och Kristdemokraterna att äganderätten är en förutsättning för en framgångsrik demokrati. Centerpartisten menar också att äganderätten är viktig i en demokrati, eftersom en egendomsägare inte skulle kunna bli fråntagen sin egendom utan anledning i en demokrati, något som däremot skulle kunna ske i en diktatur.

Demokratiteoretikerna Robert Dahl och Lennart Lundqvist framhäver båda två att huvudfokus i en demokrati är att det först och främst ska utgå från folket, alla medborgare ska få sina intressen hörda. Eftersom äganderätten är en grundläggande rättighet som Moderaterna och Kristdemokraterna påpekar bör äganderätten därför vara viktigt för demokratin enligt Dahl och Lundqvist.

John Stuart Mill hade även i denna fråga instämt med Miljöpartisten om att någon form av gemensamhetsägande hade varit en bra lösning, då hade alla medborgare kunnat ta del av markens alla naturtillgångar. John Locke hade istället absolut instämt om att äganderätten är en förutsättning och väldigt viktig för en demokrati.

Hur tycker du att Sverige och politiken hanterar frågan om äganderätt?

I denna fråga har jag fått relativt olika svar från respondenterna. Även om de flesta menar på att det inte är bra eller att det behövs någon form av förändring. Socialdemokraten och Moderaten menar att det inte sköts särskilt bra, och Moderaten menar på att äganderätten behöver stärkas. Både Centerpartisten och Liberalen påpekar hur viktigt det är med utveckling av samhället. Centerpartisten tar upp det historiska, att synen på äganderätt har förändrats sedan 1900-talet och

det var också under den tiden som vårt svenska samhälle byggde upp till det som är idag. Liberalen däremot påpekar politikerns driv i att utvecklingen ska gå framåt vilket kan leda till den enskilda individen faller mellan stolarna. Även om utvecklingen behöver gå framåt ska det inte gå ut över individens fri- och rättigheter.

Miljöpartisten menar att tvångsinlösen inte är en bra lösning, däremot påpekar hen ännu en gång delningsekonomi som en lösning och att det krävs en funderare kring orättvisan med ärvd egendom. Kristdemokraten menar också att det finns en del att förändra, men tillskillnad från Miljöpartisten menar Kristdemokraten att markägaren ska få mer frihet över sin mark och kunna förädla och bruka marken som markägaren själv vill.

Teoretikern Chantal Mouffe skulle kanske beskriva politikernas svar som någon form av strävan efter sanning. De flesta politikerna tycker att det behövs en förändring men har olika tankar kring vilket sätt som är bäst. Däremot skulle Mouffe också tycka att det är politikernas uppgift att skapa ordning i frågan, samtidigt som hon menar att det är just såna här konflikter som behövs för att det politiska ska existera.

Miljöpartistens tankar kring någon form av delningsekonomi skulle John Stuart Mill hålla med om är en bra lösning. Mill menade att jorden och dess naturtillgångar borde tillhöra alla, eftersom det inte är någon som har åstadkommit jorden utan den fanns redan där. Mill skulle troligen också hålla med Miljöpartisten om att det finns en orättvisa i ärvd egendom, eftersom alla naturtillgångar borde tillhöra alla medborgare och inte bara en, och framförallt med tanke på Mills tankar om att det är människan själv som ska ha åstadkommit det och inte bara få det.

John Locke däremot skulle bland annat instämt med Kristdemokraten om att markägaren själv ska få bestämma över sin mark, staten ska inte bestämma över hur markägaren använder sin mark menade han. Locke hade även instämt med Moderaten om att äganderätten behöver stärkas idag, eftersom han menade att förvärvat egendom är privat och det går inte att ändra.

Vad händer med förtroendet till demokratin och politiken i Sverige när kommuner tvingar fram försäljning av jordbruks- och skogsbruksmark?

Socialdemokraten har ett väldigt tydligt svar på frågan, det vill säga att vi i så fall skulle övergå till ett kommunistiskt styre. Alla partierna är överens om att tvångsinlösen inte är någon bra lösning och bör undvikas i den mån det går.

Centerpartisten, Miljöpartisten samt Kristdemokraten påpekar dock vikten av att bygga infrastruktur, såsom vägar, järnvägar, hamn etc. och att det i dessa kan vara svårt att undvika expropriationsverktyg. Även fast de tycker att det ska undvikas i den mån det går. Kristdemokraterna tar även upp att det är viktigt att markägaren får rimlig ersättning, som även Moderaterna nämnde vid tidigare fråga.

Centerpartisten påpekar också förståelsen för att markägare tappar förtroendet för politiker och myndigheter i de fall där expropriering används, vilken även Liberalen påpekar. Liberalen menar att förhandling av mark ska ske enligt köp och sälj oavsett vilka parter som är inblandade. Något som Moderaten även tar upp då de menar att försäljning av mark ska ske frivilligt, och tar även upp ett exempel där partiet agerat i Norrköpings kommun under förhandling av det så kallade Malmölandet.

Statsvetaren Olof Peterson belyser begreppet handlingskraft, något som enligt honom är viktigt i en demokrati, att även om det är viktigt att följa folkets vilja måste det fungera i praktiken. Något som skulle kunna efterliknas det som Centerpartisten, Miljöpartisten och Kristdemokraten tar upp kring att även om tvångsinlösen bör undvikas är det svårt i de fall där infrastrukturen måste utvecklas. Infrastrukturen är något som måste fungera i praktiken och därmed måste även politiker agera handlingskraftigt, trots politikerna måste gå mot folkets, i detta fall markägarens, vilja.

Chantal Mouffe tar upp att när det skapas konflikter i samhället kan detta också leda till en form av ”vi” och ”dem” känsla. Något som Mouffe nog hade uppfattat sker i splittringen kring äganderätten. Bland annat en ”vi” och ”dem” känsla mellan de olika politiska partierna, i exempelvis specifika fall såsom det Moderaterna tog upp om Malmölandet i Norrköping, de som tycker att de ska fortsätta ta mark från området och bebygga och de som inte tycker det. Det lär också uppstå en ”vi” och ”dem” känsla mellan politiker/myndigheter och de markägare som utsätts för expropriering eller är i förhandling kring det. Precis som bland annat Centerpartisten var inne på så tappar markägare förtroendet för politiker och myndigheter.

John Locke hade även återigen instämt om att expropriering inte är någon bra lösning. Locke hade nog inte tyckt att det vore bra trots att infrastruktur skulle byggas på marken. John Stuart Mill argumenterar däremot för att jorden ska tillhöra alla, så han hade nog argumenterar för att infrastruktur absolut bör byggas trots expropriering.

7 Slutdiskussion och slutsats

I det här avsnittet kommer jag att redogöra för min slutsats. Det vill säga om jag har lyckats besvara min frågeställning med hjälp av en komparativ studie.

För att förtydliga så är min huvudsakliga frågeställning ”*Finns det några likheter och skillnader mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartier och Kristdemokraterna i Norrköpings kommun angående äganderätten?*” vilket jag har studerat med hjälp av en komparativ studie som utgår från mailintervjuer med kommunalråd och kommunfullmäktige i partierna. Det korta svaret är att det givetvis finns både likheter och skillnader i de olika partiernas svar angående äganderätten. I de frågor där partierna har gett liknande svar finns det like olika vinkling eller olika tankar kring förbättring av äganderätten.

Det partiet som sticker ut mest i sina svar är Miljöpartier, framförallt i sitt tänk kring någon form av gemensamhetsägande något jag inte uppfattar att de andra politiska partierna skulle hålla med om. Moderaterna är ganska skilda gentemot Miljöpartier, då Moderaterna snarare vill stärka äganderätten och är tydlig med att det är en grundläggande rättighet.

Mest lika svar på intervjufrågorna har Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna, bland annat i deras tydlighet kring att äganderätten är en grundläggande rättighet. Men också i deras tankar kring hur viktig äganderätten är för en demokrati och att politiken behöver förändra hur frågan hanteras.

Det som alla partierna har gemensamt är deras tankar kring vad äganderätt innebär, vilket är relativt liknande svar och likaså att politiken inte hanterat frågan så bra i nuläget och det skulle behövas en förändring.

För att avslutningsvis återkoppla till den tidigare forskningen blir Kinchs (2020, s.2) slutsats kring att en stärkt äganderätt hade gynnat både skogsägare och naturvärdena intressant, eftersom Moderaten vill stärka äganderätten, medan Miljöpartisten vill se mer gemensamhetsägande men vill däremot värna om naturvärdena. Detta gör det otroligt tydligt varför äganderätten är en het politisk fråga. Olsson (2018, s.646-648) belyste vikten av att samhället under 1900-talet utvecklades tack vare kommuners markinstrument, något som bland annat Liberalen och Centerpartisten var inne på, hur mycket det betytt för samhällets utveckling.

Utifrån min studie går det att förstå att det finns splittring i frågan om äganderätten. Även fast partierna har gemensamt att de behövs en förändring, så har de olika

tankar kring vilken typ av förändring som behövs och här skapas det återigen splittring och motsättningar mellan de olika partierna. Det går också att förstå att det skapas splittring när det kommer till att bygga infrastruktur och samhället behöver utvecklas, även om partierna inte vill kränka den enskilda personen genom att ta ifrån en markägare sin mark, uppstår det problem när infrastruktur måste byggas.

7.1 Kritisk diskussion

Efter en studie blir det också viktigt att ställa sig kritisk för att lära sig nya saker och förstå hur studien hade kunnat utformas på ett annat sätt. Därför kommer jag nedan ta upp några punkter och också bemöta dem.

För det första som jag även nämner under metodavsnittet fick jag dessvärre aldrig svar från Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, det är möjligt att min studie hade blivit än mer innehållsrik om även de partierna deltog, Jag vill dock argumentera för att jag ändå gjort en givande studie och lyckats göra en innehållsrik komparativ studie utifrån mitt material.

För det andra blir det viktigt att ha i åtanke att jag intervjuat en person från varje parti, därför hade kanske intervjuer med andra från partiet eller med fler från partierna genererat i andra svar. Men med tanke på tidsramen och utrymmet för uppsatsen blev det inte möjligt. Dessutom argumenterar jag än en gång för att jag uppnått mitt syfte med studien och även utfört en givande komparativ studie.

För det tredje går det att ifrågasätta valet att intervju via mail, då frågan kan tolkas på olika sätt av de som blir intervjuade samt det ställs inga följdfrågor från min sida som det kanske hade gjorts om intervjuerna hade genomförts face to face eller via telefon. Jag vill argumentera för att vi bland annat just nu lever i en pandemi och genom mailintervju undviker jag att träffa den som ska intervjuas. Mail ger också personen som blir intervjuad möjlighet att fundera på sina svar och ger möjlighet att svara när det passa. Jag vill också argumentera för att i och med att jag gjort en komparativ studie och ville jämföra svaren jag fick utifrån intervjuerna hade följdfrågor inte gjort det lika smidigt att jämföra svaren jag fått och min mailintervju var därför ett smidigt tillvägagångssätt.

8 Vidare forskning

För vidare forskning skulle det vara intressant att titta på äganderätten ur det mer juridiska perspektivet. Det hade även varit spännande att titta på hur debatten kring ämnet ser ut i media. Vidare hade det också varit spännande att jämföra olika kommuner eller olika länder och hur äganderätten ser ut, i olika länder kan jag tänka mig att det skiljer sig en del åt. Också intressant hade varit att titta på hur detta påverkar miljön ur ett miljöperspektiv.

9 Referenser

- Algotsson, Karl-Göran. 2001. *Äganderätt och demokrati*. Stockholm: SNS Förlag.
- Alexander, Gregory S och Penalver, Edurado Moises. 2012. *An intro to proprery theory*. EBSCO publishing
- Arnstad, Henrik. 2018. *Hatade demokrati*. Nordstedt Förlagsgrupp AB.
- Bryman, Allan. 2008. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.
- Dahl, Robert. 2002. *Demokratin och dess antagonister*. Yale University Press
- Hansson, S.O. 1995. *John Stuart Mill och socialismen*. Falun: Tidens förlag
- Kinch, Elsa. 2020. *Aktörernas spel om skogens naturvärde*. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.
- KSLA:s äganderättsprojekt. 2020. *Äganderätten och de gröna näringarna*. Kungliga skogs- och lantbruksakademins tidskrift. Nr 5-2020.
- Lundquist, Lennart. 1998. *Demokratins väktare*. Studentlitteratur AB.
- Mouffe, Chantal. 2008. *Om det politiska*. Hägersten: Tankekraft
- Olsson, Lina. 2018. *The Neoliberalization of Municipal Land Policy in Sweden*. International Journal of Urban and Regional Research. Urban research publications limited. Doi: 10.1111/1468-2427.12651
- Petersson, Olof. 2018. *Statsbyggnad: den offentliga maktens organisation*. Åttonde upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Reinikainen, Jouni. 2016. *Rättvisa*. Beckman, Ludvig och Mörkenstam, Ulf. Politisk teori (red.). Stockholm: Liber AB
- Teorell, Jan och Svensson, Torseten, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber AB.
- Welin, Stellan. 1989. *Äganderätt som politiskt-filosofiskt problem*. Statsvetenskaplig tidskrift. Vol 92, Nr1.

Hemsidor:

Nationalencykpedin. 2021. *Fast egendom*. Hämtad: 2021-02-02. Från: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/fast-egendom>

Sveriges Riksdag. 2018. *Demokrati*. Hämtad: 2021-02-15. Från <https://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/>

Sveriges Radio. 2016. *Trenden: Jordbruksmark blir bostäder och industier*. Hämtad: 2021-01-30. Från <https://sverigesradio.se/artikel/7173843>

Intervjuer:

Kommunalråd Kristdemokraterna, Norrköping. Intervju den 7 december 2020.

Kommunalråd Miljöpartiet, Norrköping. Intervju den 8 december 2020.

Kommunfullmäktige Socailemokraterna. Norrköping. Intervju den 20 februari 2021.

Kommunfullmäktige Centerpartiet. Norrköping. Intervju den 20 februari 2021.

Kommunfullmäktige Moderaterna. Norrköping. Intervju den 22 februari 2021.

Kommunfullmäktige Liberalerna. Norrköping. Intervju den 18 februari 2021.